

NORRSKEN & MIDNATTSSOL

Mästarrabatten 2015 av
Mariana Mattsson

---

guovssahas & gaskaijabeaivváš

Krolllilja
Lilium martagon

norrsken & midnattssol

sydsamiska

goeksegh & jijjegåårtesen-biejjie

umesamiska

guoksagh & guövddielis jijjan beäjvvie

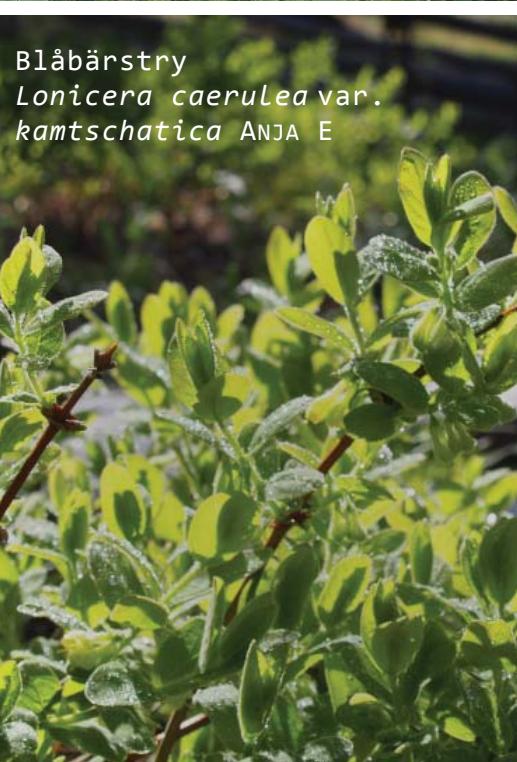
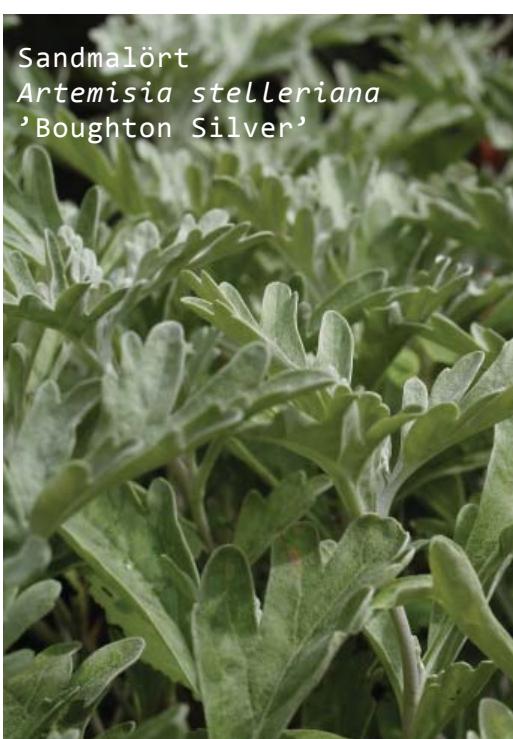
nordsamiska

guovssahas & gaskaijabeaivváš

Min Mästarrabatt förmedlar en känsla av skimrande norrsken och midnattssol. Ett möte mellan vilt och stramt. Mellan det råa, grova och ljuva, sirliga. Mellan det svala nordiska, samiskt estetiska och exklusivt purpurfärgade. Vacklande på gränsen mellan natur och struktur, lössläpphet och kontroll.

Rödkvanne *Angelica gigas*
Amerikanskt älggräs *Filipendula rubra* 'Venusta'

Rabatten är tänkt som ett vackert högsäte i trädgården. En mötesplats och ett sällskapsrum. En uppdukad paradsal under höga trädkronor, som inbjuder till såväl umgänge och midnattspartyn som relaxad retreat från omvärlden. En stunds samtal på ljugarbänken i sommarnatten. Den kan vara ett utåtriktat vyrum, eller ett meditativt flyrum.

Växterna är välbekanta men ändå främmande. Visst finns här stormhatt – men inte någon vanlig blå utan en slingrande, vinröd, extravagant variant. Visst finns det kvanne – men en exklusivt purpurfärgad skönhet. Och visst finns det också rallarrosor – men inte all-dagligt cyklamenrosa utan chict kritvita. Den vanliga bergenian dyker också upp i elegant vit lyxversion. Ångsnävan har rabatten till ära draperat sig i purpurfärgat bladverk.

Mästarrabatten 2015 bjuder på hortikulturell husmanskost i en fräschare tappning: månskensgul smörboll, rosaraffigt älgräs, röda krolliljeturbaner och filigransirlig plymspirea. Det doftar vildmark i lyxförpackning, fjäll à la haute couture. Färgskalan i vitt, purpur, blått, lila, rosa, silver och månskensgult kan upplevas som både svalt elegant och som dunkelt mystisk, beroende på sinnesstämning och tidpunkt.

Inspirerad av det samiska

En lappländsk ton klingar kristallklar som en fjällbäck i min Mästarrabatt, som hämtar inspiration i den samiska kulturen. Rabatten är en fri tolkning av utsökt hantverksdesign – en översättning av renhornsslöjd till blomsterspråk. Växterna är arrangerade i ett traditionellt samiskt trekantsmönster. Det skapar ordning i blomstervillervallan och en kontrast till det vilda och otämjda.

Norrskeden & Midnattssolen är en etnoflora lapptäckskreation där den näpna fjällkåpans styva blad kantas av det finaste tenntrådsbroderi. Där iskristaller och vattendroppar smyckar prydnadsgräsens vippor och där

silverglittriga blad framhäver stjärnflockans purpurfärgade broscher. Rabatten väver samman en växtensemble som ger bejublade föreställningar under såväl ljusa sommar- nätter som flammande norrsken.

Kvannen är inte bara en växt som förknippas med samisk matlagning, den står också för en annan aspekt av min Mästarrabatt: det nyttiga och användbara. Torkade kvannefrön kan brukas som brödkrydda, kvannestjälkar till sillinläggning och laxgravning. Rosens nypon blir soppa, sylt kokas av blåbärstryets bär, älgräsets vippor smaksätter saft och gräslöken blir främsta kryddvänna i köket.

Flexibel komposition i upphöjt läge

Samernas djupa respekt för och nära relation till naturen återspeglas även i valet av eko-reko byggnadsmaterial till rabatten. Den upphöjda ramen av timmerstockar ger rabatten en distinkt form. Det grånade materialet skänker en värdig och återhållsam inramning till de festglada växterna. Tunna armeringsjärn blir klätterpinnar som stillsamt underordnar sig sin roll som kavaljer åt den djärvt akrobatiska slingerstormhattsdansösen.

Norrskeden & Midnattssolen är uppbyggd av mänskliga moduler som fungerar som legoklossar. De kan vridas, vändas och mångfaldigas i det antal som är önskvärt. De kan sammanfogas eller separeras för att skapa små eller stora rum. Mästarrabatten kan spegelvändas, mönstrets romber och trekanter kan byta plats med varandra, och växterna kan kombineras på

andra sätt. Ett pussel där helt nya motiv kan uppstå. Endast den egna kreativiteten sätter gränser. Bygg gärna rustika sittplatser av tjocka plankor i de vinklar och nischer som bildas av klossarna. Om bäddarna byggs av timmerstockar kan man låta knutarna sticka ut och lägga plankorna på dessa.

Vårlycka och vinterkvalitet

Om våren är alla sprintväxter som raskt spurtar ur startblocken extra välkomna. Lökväxter och julrosor sprider vårlycka i rabatten. Att de inte hör till fyrbenta krabaters favoriter är förstås ett stort plus. De luftiga prydnadsträderna skapar livlig rörelse bland andra växter. Och självklart har rabatten även vintervackra kvaliteter. När snön draperar sin fluff-

iga vita filt över de upphöjda bäddarna står kvannens stolta siluetter kvar. Slingerstomphattens fröställningar pryder ännu klätterställningen. Frosten skimrar i prydnadsgräsens vippor och rållarrosens fjun, och videkornellens grenar lyser klarröda. Frågan är väl om inte Mästarrabatten 2015 är som allra vackrast i norrskensskimmer...

Att få förmedla en lyxig känsla av norrsken och midnattssol i blomstergestaltning har varit mig ett stort nöje. Jag hoppas att ni ska älska Mästarrabatten 2015 lika mycket som jag själv gör.

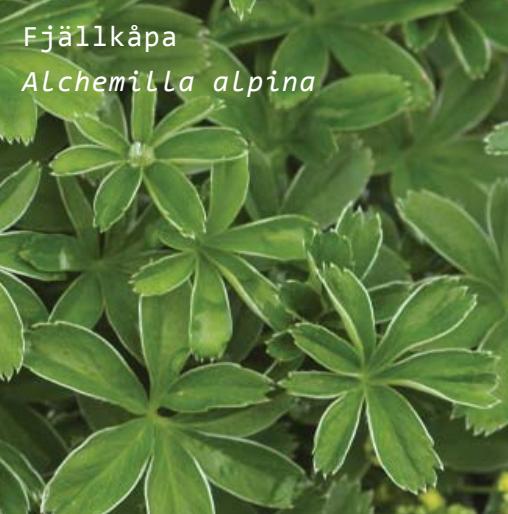
**Hjärtliga hälsningar från
Mästarrabattens kreatör
Mariana**

Videkornell *Cornus sericea* 'Farba' E
Hjärtbergenia *Bergenia cordifolia* 'Bressingham White'
Vårälväxing *Sesleria heufleriana*

Fjällkåpa

Alchemilla alpina

Luftlök

Allium proliferum

Videkornell

Cornus sericea

'Farba' E

Flikbladig
plymspirea
Aruncus dioicus
'Kneiffii'

Vårälväxing
Sesleria heufleriana

Mariana
Mattsson

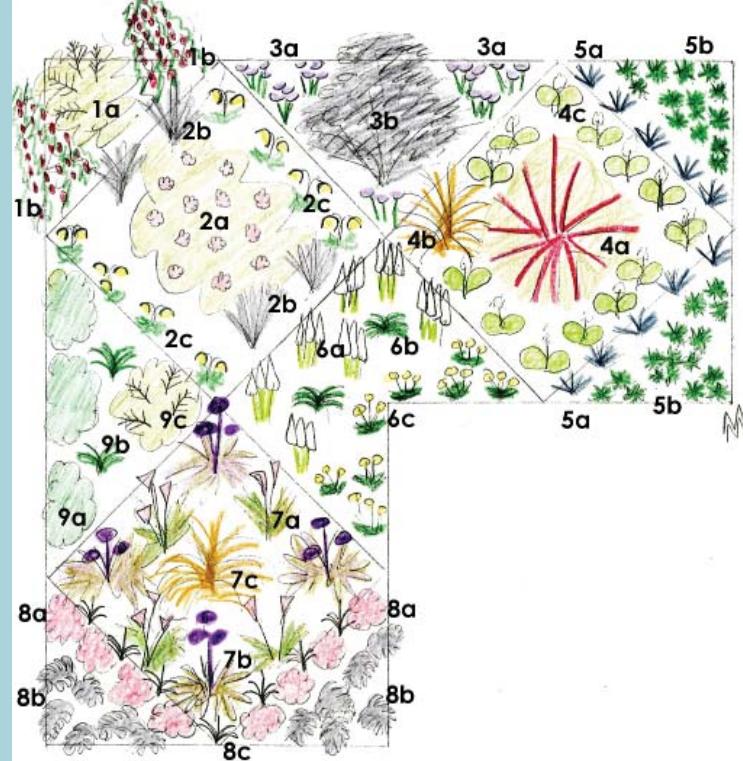
► Om Mästaren

Mariana Mattsson har fått trädgårdssentusiaster i både norr och söder att lyfta blicken och se hela Trädgårds-sverige.

Hon har lyckats sprida och förankra budskapet om värdet av midnattssol, fjällutsikt och frihet från mördarsniglar i trädgårdssammanhang. Så har hon också blivit utnämnd till lappländsk trädgårdsambassadör.

Mariana har, tillsammans med maken Reginald Scholz, trädgård och företag i Norrbyberg, fem mil norr om Lycksele. År 2001 startade hon Lappmarkens Trädgårdssällskap, hon är engagerad i Programmet för odlad mångfald och är initiativtagare till Lapplands Kulturbotaniska Trädgård. Hon står bakom artiklar, böcker, föreläsningar och trädgårdssprojekt av olika slag. I sitt trädgårdsskapande poängterar hon vikten av att välja växter både efter odlingsförhållanden och efter vad som utseendemässigt stämmer överens med det omgivande landskapet.

Med rabatten Norrsken & Midnattssol vänder Mariana på trädgårdskartan. Här är det odlingszon 7 som är normen. I lägre zoner kan man, efter tycke och smak, välja växtalternativ som ger rikare utdelning i den egna trädgården.

► Norrsken & Midnattssol, variation nr 1

Rabattens längsta sida är 4 meter lång. Ramens mått tillkommer.

- 1a Flikbladig plymspirea, *Aruncus dioicus* 'Kneiffii', 1 st
- 1b Slingerstormhatt, *Aconitum* 'Red Wine', 2 st
- 1 lök Påsklilja, *Narcissus pseudonarcissus* 'Mount Hood', 3 grupper om 3 st
- 2a Daggros, *Rosa* (Glauca-Gruppen) 'Nova' E, 1 st
- 2b Pärlmalört, *Artemisia lactiflora* 'Guizhou', 4 st
- 2c Hybridjulros, *Helleborus hybridus* 'Gelber Schmetterling', 8 st
- 2 lök Orkidénarciss, *Narcissus* (Triandrus-Gruppen) 'Ice Wings', 6 grupper om 3 st
- 3a Stjärnflocka, *Astrantia major* 'Star of Beauty', 7 st
- 3b Ullvide, *Salix lanata*, 1 st
- 3 lök Orkidénarciss, *Narcissus* (Triandrus-Gruppen) 'Lemon Drops', 5 grupper om 3 st
- 4a Videkornell, *Cornus sericea* 'Farba' E, 1 st
- 4b Jättetåtel, *Molinia caerulea* ssp. *arundinacea* 'Transparent', 1 st
- 4c Hjärtbergenia, *Bergenia cordifolia* 'Bressingham White', 13 st
- 4 lök Klotlös, *Allium sphaerocephalon*, 3 grupper om 3 st
- 5a Vårälväxing, *Sesleria heufleriana*, 10 st
- 5b Fjällkåpa, *Alchemilla alpina*, 10 st
- 5 lök Dagglös, *Allium flavum*, 8 grupper om 3 st
- 6a Mjölke, rallaress, *Chamerion angustifolium* 'Album', 7 st
- 6b Tuvrör, *Calamagrostis acutiflora* 'Karl Foerster', 2 st
- 6c Trädgårdssmörboll, *Trollius cultorum* 'Alabaster', 8 st
- 6 lök Påsklilja, *Narcissus pseudonarcissus* 'Mount Hood', 5 grupper om 3 st
- 7a Amerikanskt älggräs, *Filipendula rubra* 'Venusta', 4 st
- 7b Rödkvanne, *Angelica gigas*, 4 st
- 7c Jättetåtel, *Molinia caerulea* ssp. *arundinacea* 'Transparent', 1 st
- 7 lök Klotlös, *Allium sphaerocephalon*, 4 grupper om 3 st
- 8a Ängsnäva, *Geranium pratense* 'Black Beauty', 8 st
- 8b Sandmalört, *Artemisia stelleriana* 'Boughton Silver', 4 st
- 8c lök Grönlilja, *Zigadenus elegans*, 7 st
- 8 lök Blekgul klocklilja, *Fritillaria pallidiflora*, 6 grupper om 3 st
- 9a Blåbärstry, *Lonicera caerulea* var. *kamtschatica* ANJA E, 3 st
- 9b Tuvrör, *Calamagrostis acutiflora* 'Karl Foerster', 2 st
- 9c Flikbladig plymspirea, *Aruncus dioicus* 'Kneiffii', 1 st
- 9 lök Orkidénarciss, *Narcissus* (Triandrus-Gruppen) 'Ice Wings', 5 grupper om 3 st

Ullvide *Salix lanata*

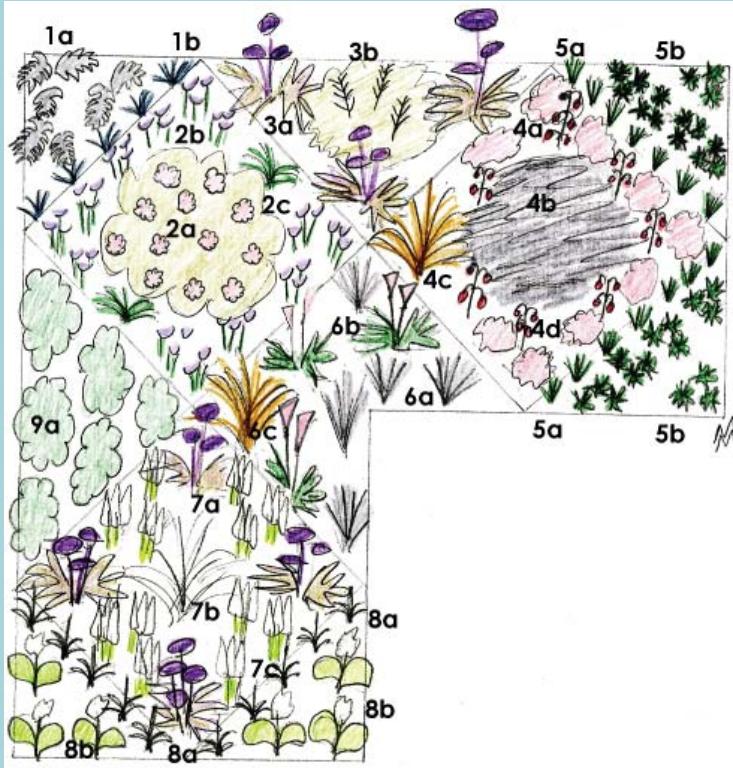
Mjölke, rallarros *Chamerion angustifolium* 'Album'

Gräslök *Allium schoenoprasum*

Daggros Rosa (Glauca-Gruppen) 'Nova' E
Mjölke, rallauros *Chamerion angustifolium* 'Album'

Norrskens & Midnattssol, variation nr 2

Rabattens längsta sida är 4 meter lång. Ramens mått tillkommer.

- 1a Sandmalört, *Artemisia stelleriana* 'Boughton Silver', 3 st
- 1b Vårälväxing, *Sesleria heufleriana*, 5 st
- 1 lök Orkidénarciss, *Narcissus* (Triandrus-Gruppen) 'Ice Wings', 3 grupper om 3 st
- 2a Daggros, *Rosa* (Glauca-Gruppen) 'Nova' E, 1 st
- 2b Stjärnflocka, *Astrantia major* 'Star of Beauty', 13 st
- 2c Tuvrör, *Calamagrostis acutiflora* 'Karl Foerster', 2 st
- 2 lök Påsklilja, *Narcissus pseudonarcissus* 'Mount Hood', 6 grupper om 3 st
- 3a Rödkvanne, *Angelica gigas*, 3 st
- 3b Flikbladig plymspirea, *Aruncus dioicus* 'Kneiffii', 1 st
- 3 lök Orkidénarciss, *Narcissus* (Triandrus-Gruppen) 'Lemon Drops', 5 grupper om 3 st
- 4a Ängsnäva, *Geranium pratense* 'Black Beauty', 9 st
- 4b Ullvide, *Salix lanata*, 1 st
- 4c Jättetåtel, *Molinia caerulea* ssp. *arundinacea* 'Transparent', 1 st
- 4d lök Krollilja, *Lilium martagon*, 7 st
- 5a lök Gräslök, *Allium schoenoprasum*, 14 st
- 5b Fjällkåpa, *Alchemilla alpina*, 10 st
- 5 lök Blekgul klocklilja, *Fritillaria pallidiflora*, 6 grupper om 3 st
- 6a Pärlmalört, *Artemisia lactiflora* 'Guizhou', 5 st
- 6b Amerikanskt älggräs, *Filipendula rubra* 'Venusta', 3 st
- 6c Jättetåtel, *Molinia caerulea* ssp. *arundinacea* 'Transparent', 1 st
- 6 lök Påsklilja, *Narcissus pseudonarcissus* 'Mount Hood', 5 grupper om 3 st
- 7a Rödkvanne, *Angelica gigas*, 4 st
- 7b Jättetåtel, *Molinia caerulea* ssp. *arundinacea* 'Transparent', 1 st
- 7c Mjölke, rallarros, *Chamerion angustifolium* 'Album', 12 st
- 7 lök Klotlök, *Allium sphaerocephalon*, 4 grupper om 3 st
- 8a lök Grönlilja, *Zigadenus elegans*, 10 st
- 8b Hjärtbergenia, *Bergenia cordifolia* 'Bressingham White', 6 st
- 9a Blåbärstry, *Lonicera caerulea* var. *kamtschatica* ANJA E, 6 st
- 9 lök Luftlök, *Allium proliferum*, 8 st

Svenskt namn

Vetenskapligt namn

Cirkahöjd, cm*

Blomningstid

Buskar

Videkornell Blåbärstry	<i>Cornus sericea 'Farba'</i> E <i>Lonicera caerulea</i> var. <i>kamtschatica</i> ANJA E	150–200 50	juni maj-juni
Daggros	<i>Rosa</i> (Glauca-Gruppen) 'Nova' E	200-300	juni-juli
Ullvide	<i>Salix lanata</i>	80-120	juni
Slingerstormhatt Fjällkåpa	<i>Aconitum 'Red Wine'</i> <i>Alchemilla alpina</i>	200–300 15	sep juni-juli
Rödkvanne	<i>Angelica gigas</i>	150	juli-sep
Pärlmalört	<i>Artemisia lactiflora 'Guizhou'</i>	120-150	aug-sep
Sandmalört	<i>Artemisia stelleriana 'Boughton Silver'</i>	20-30	aug

Perenner

Mjölke, rallarros	<i>Chamerion angustifolium 'Album'</i>	120	juli
Amerikanskt älggräs Ängsnäva	<i>Filipendula rubra 'Venusta'</i> <i>Geranium pratense 'Black Beauty'</i>	150 35	juli-aug juni-juli
Hybridjulros Jättetåtel	<i>Helleborus hybridus 'Gelber Schmetterling'</i> <i>Molinia caerulea ssp. <i>arundinacea</i> 'Transparent'</i>	50 60/170	maj-juni augusti
Vårälväxing	<i>Sesleria heufleriana</i>	30/50	maj
Trädgårdssmörboll	<i>Trollius cultorum 'Alabaster'</i>	60	juni-juli

Lökväxter

Dagglök Gräslök Klotlök Luftlök	<i>Allium flavum</i> <i>Allium schoenoprasum</i> <i>Allium sphaerocephalon</i> <i>Allium proliferum</i>	35 25 40-90 50-100	juni juni juni-juli
Blekgul klocklilja Krollilja Påsklilja	<i>Fritillaria pallidiflora</i> <i>Lilium martagon</i> <i>Narcissus pseudonarcissus 'Mount Hood'</i>	35 80-100 40	juni juni-juli juni
Orkidénarciss Orkidénarciss	<i>Narcissus</i> (Triandrus-Gruppen) 'Ice Wings' <i>Narcissus</i> (Triandrus-Gruppen) 'Lemon Drops'	25 30-40	juni maj-juni
Grönlilja	<i>Zigadenus elegans</i>	50	aug

Blomfärg	Egenskaper bladverk	Annat intressant
vit gulvit	Röd höstfärg. Gul höstfärg.	Först vita, senare ljusblå bär. Röda grenar som ger busken högt vintervärde. Kuddformad och marktäckande.
rosa	Purpurgrönt och blådaggigt med varma höstfärger.	Fina nypon. För att vara hårdiga i zon 7 krävs att plantorna är rotäkta. Kan ersättas med vanlig daggros, <i>Rosa glauca</i> .
gul	Silverfärgat.	Runt, knotigt växtsätt. Långa, upprätta hängen.
vinrød gulgrön	Fem- till sjufingrade blad med silverkant.	Klättrande form av stormhatt. OBS! Mycket svår att få tag på i handeln.
mörkt röd-violett gulvit	Rödaktigt.	Effektfulla halvrunda blomställningar. Växten är tvåårig, tag därfor frön och så ut för säker tillgång till plantor.
vitgul	Purpuranstruket med mörka stjälkar. Silvergrått.	Sirliga blomplymer. Lämplig för marktäckning och kant.
gräddvit purpurröd vit	Finflikit.	Blommor i vippor. Välutvecklade plantor kan bli upp till 80 cm höga. Mörka blom- och bladstjälkar.
rödaktiga vippor, se-nare brunsgula	Stora, vackra blad i kraftiga rosetter. Fin, solgul höstfärg.	Stadigt, upprätt växtsätt. Vipporna står kvar långt in på vintern.
vit ljusrosa blåviolett	Friskt grönt. Rödbladig.	Blommor i hög spira. Sprider sig med utlöpare. Ryck bort dem som beger sig utanför den för växten avsedda rutan. Blommor i plymer. Kan ersättas med andra rödbladiga sorter.
ljusgul gröna vippor, senare gyllenbruna	Blanka blad. Smala blad i friskt grön tuva.	Kan ersättas med 'Yellow Lady'. Utsökt vackra, sirliga vippor. Växer långsamt i zon 7. Kan ersättas med tuvrör, <i>Calamagrostis acutiflora 'Karl Foerster'</i> .
svartvioletta blomhuvuden med vitgula inslag	Blågrönt.	
ljusgul	Friskt grönt.	Bollformad blomma.
ljusgul lilarosa vinrød		Blådaggig blomstjälk. Bollformad blomställning. Bollformad blomställning. Flerårig köksväxt som utvecklar lökar i toppen av ihåliga stjälkar.
ljusgul rosa vit	Grågröna, lansettlika blad.	Klockformiga blommor.
vit citrongul		Kan ersättas med 'Thalia' Kan ersättas med 'Thalia'
grönvit	Grågröna blad i tuva.	Lilatonade blomstjälkar.

Alternativ för sydligare nejder

Miriam Dovrén, Nya Eriksbo Plantskola utanför Köping, har tittat på växterna i Norrsken & Midnattssol ur ett sydsvenskt perspektiv.

– Ullvide, *Salix lanata*, blir inte lika tät, kompakt och silvrig i söder som i norr. Dessutom är risken för angrepp av rostsvampar större i de södra delarna av landet. Där kan ullvide ersättas med yakushimanum-roddendron 'Koichiro Wada', säger Miriam.

Övriga växter i rabatten utvecklas på samma sätt och lika bra i lägre zoner som i zon 7. *Rhododendron* (Yakushimanum-Gruppen) 'Koichiro Wada' bildar en kompakt buske, cirka 80 cm hög. Bladverket är mycket vackert – silverskimrande och ludet. Under sensommaren försvinner den ludna filten från bladens ovansida, men finns kvar på undersidan. I maj–juni blommar busken med massor av vita blommor som utvecklas ur ljusrosa knoppar. Sorten är härdig i zon 1–4.

Fakta Läge & jord

Norrskens & Midnattssol är skapad för en öppen yta, omgiven av stora träd, i zon 7. Förutsättningarna på platsen är verkligen inte de bästa. Trädens rötter, konkurrens och mager jordmånen gör detta till ett så kallad omöjligt ställe. Lösningen med en upphöjd bädd gör det möjligt att ändå anlägga rabatten där och på liknande platser.

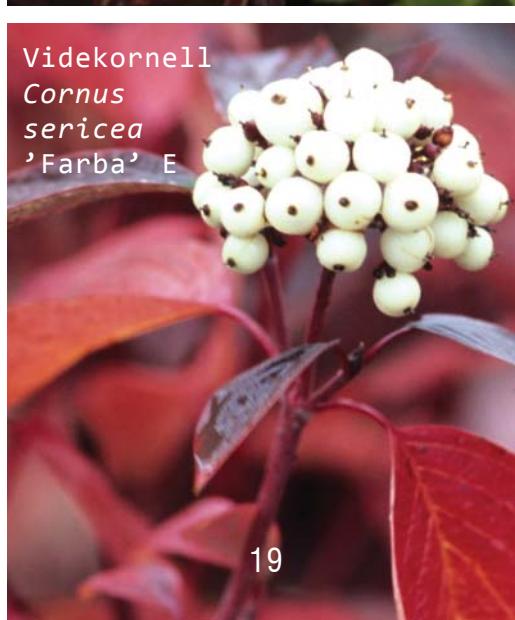
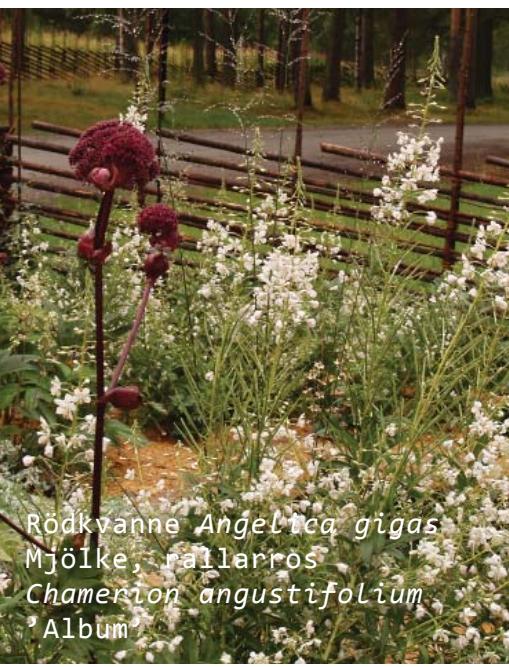
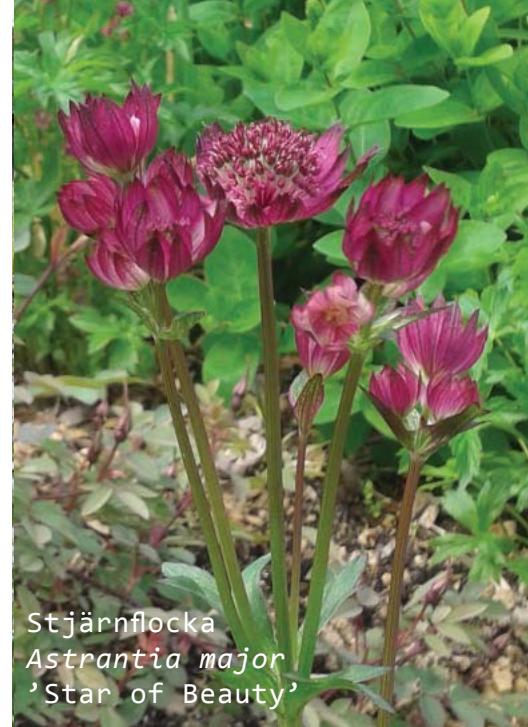
Den upphöjda bädden har även andra fördelar: den förbättrar klimatförhållandena genom att snön tinar bort snabbare och dräneringen blir bättre. Växterna hamnar i bättre njuthöjd och skötseln underlättas. Bädden ger också en vintervacker siluett.

Bäddarna fylls med näringssrik och fuktighets-hållande jord av bästa kvalitet. Till original-rabatten valdes en högklassig, fabrikstillverkad jord med 25 procents extra tillsats av grus i fraktion 0–8, för att få jorden ännu luftigare och porösare. Där man inte har problem med sniglar rekommenderas marktäckning mellan plantorna med gräsklipp. Klippet håller fukten i jorden, det gödslar och gynnar mikrolivet, samt minskar möjligheterna för fröogräs att etablera sig. Sammantaget gör det rabatten mer lättkött.

Form & material

Skisserna på sidorna 12 och 15 visar själva rabatten, som består av två sinsemellan något olika klossar. Var och en av dessa klossar består av tre sektioner om vardera 2x2 meter, totalt 12 m². Långsidorna blir alltså fyra meter. Detta är rabattens innermått. Det totala yttermåttet beror på omfånget på de stockar eller brädor man använder till ramen.

Klossarna kan vridas, vändas och även mångfaldigas i det antal som är önskvärt. De kan sammanfogas på olika sätt för att skapa små eller stora rum. Materialet till ramen kan vara timmerstockar, där knutarna kan lämnas kvar och utgöra stöd för sittbrädor. Ramen kan också byggas av kraftiga brädor.

Slingerstormhatt 'Red Wine' förekommer i ytterst begränsad omfattning inom ordinarie trädgårdshandel. Det kan vara lättare att hitta plantor på växtmarknader där trädgårdsmatörer säljer och byter växter.

Mästarrabatter är skapade för vanliga trädgårdar av mästare inom trädgård. Under tio års tid, 2005–2015, har en ny Mästarabatt lanserats varje år. Konceptet har drivits av LRF Trädgård/Plantskola – svenska detaljister och producenter av buskar, träd och perenner.

Norrsken & Midnattssol är den sista Mästarrabatten i serien.

www.mastarrabatten.se

